Број 48 У Новом Саду, у среду 4 (17.) марта 1909. Година XLIV

«Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се 12 пот од сваке хрвте оваких ситних слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. Јутарњи лист. ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

XXXIX.

Ко чита данас најновије новине из Пеште и Беча, мора мислити, да ће може бити већ сутра читати: Колико има са обе стране мртвих и рањених? По тима новинама изгледа, да је на прагу сигуран рат. Рат између Србије, Црне Горе и Аустроугарске.

За мене је прилично јак доказ, да до тог рата неће доћи, баш зато, што новине толико пишу о томе.

Но и иначе: Ми обични људи не можемо да разумемо: Шта ли се то догодило последњих дана, да због тог мора доћи до рата?! Бар не можемо то да видимо из новина. Из Беча трубе, да са два последња одговора Србије, нису задовољни у Бечу.

А чега има у тим одговорима? Има једно двапута да Србија жели мира и има трипута да жели, да живи с Аустроугарском у пријатељству. Има да због Босне и Херцеговине не тражи ништа, нит накнаде у земљишту, па ни икакве друге накнаде. Што Европа реши — Србија ће се томе покорити. А што се тиче трговинског уговора, Србија одговара, да је она већ склопила трговински уговор с Аустро-Угарском. Њој је добар и тај. Ако Аустроугарска неће тај, нек наступи привремено стање до краја ове године, па ће се договарати о сталном уговору.

Многе бечке и пештанске новине окрећу, преврћу, загледају сваку реч и уздуж и попреко и налазе да тај одговор мора довести до рата. А кажу: У Бечу су скроз незадовољни с тим одговором.

Но мени се чини, да нико не казује праву ствар. Не каже: зашто су незадовољни. Сваки до душе сам најбоље зна, зашто је незадовољан, но мени изгледа ово: Наш Ерентал је изјавио, да је Аустроугарска вољна да Србији уступи неке користи у трговини и промету. И то од добре воље, из пријатељства, а не као накнаду. Но Србија мора изјавити, да не тражи отштете због Босне и Херцеговине.

Србија је изјавила до душе да она не тражи због Босне и Херцеговине отштете у земљишту, али је изјавила, да не тражи у опште ништа. Неће ништа. А видите, то што она не ће ништа, с тим су по свој прилици незадовољни у Бечу. Да је казала: Примам оно обећање, примам користи у трговини и промету, онда би било друго.

Али она вели: Неће ништа. Не тражи ништа! Не треба ништа! И то што неће ништа, не задовољавају се у Бечу. У томе виде јогунство. Виде, да Србија није заборавила анексију, кад неће ништа да прими. Не прима што јој нуде. Вели: Не треба јој ништа. А то значи: Мало ми је.

Кад би са ове стране узели ствар, ал само са ове, онда би могли разумети, зашто су у Бечу незадовољни са одговором Србије. — Види ти њу: Неће ништа!

Но зато тек не може да буде рата. И ја и не верујем тако лако у рат. Може доћи и мобилизација. Но она не значи још рат.

Од кашике до уста је често далеко. Много пута се проспе. Стање мобилизације не може до душе дуго трајати, као и стање веридбе. Кад дође да се двоје вере, онда ил дође до рата, хоћу рећи брака, или се разиђу. Тек у стању веридбе одвише дуго не остају

Сад све зависи од Европе... Ако жели да спречи рат, она ће наћи десет начина да га спречи, а не само један. Но ако ту има и других и трећих и четвртих рачуна, онда је дабогме десета ствар. И онда се тај рат неће звати аустроугарски српско-црногорски рат, него сасвим друкчије.

Ал од тога је још колико од кашике до уста, а то је доста далеко!

* * *

У Загребу смо дошли сасвим на чисто. Парница због велеиздаје може се сад слободно прекинути. Свако је даље преслушавање излишно, јер чак и они, који до сад нису видели дно, могли су га видети. И то из једног питања председникова

Председник је питао оптуженог попа Милића: — Зашто се православни држе српског имена, а неће да приме хрватско?

Председник у велеиздајничкој парници пита оптуженика Србина: Зашто нећеш да будеш Хрват?

Ово је заиста, да и слепи могу прогледати. Па нашто даља дангуба са преслушавањем? Нека се донесе пресуда, па — крај. Јер заиста, има времена, кад се јогуница православна може осудити и зато, што се држи српског имена, а неће да је Хрват.

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска.

Одговор српске владе.

Јуче је стигао у Беч одговор српске владе на аустроугарску ноту од 21. фебруара (6. марта.) У том одговору српска влада, као што смо већ јавили, изјављује, да је своје становиште у босанско-херцеговачком питању изложила у својој окружној ноти, посланој великим силама, па дакле и Аустроугарској. Изјављује даље, да жели са својом сусетњом Аустроугарском да живи у миру. У погледу пак трговачког уговора, који је између њих закључен прошле године и који је у Србији већ добио силу закона, одговара српска влада, да би тај уговор требале сада и аустријска и угарска влада да спроведу кроз своје саборе. Ако пак због краткоће времена или због својих парламентарних прилика не могу то да учине до 18. (31.) марта, онда српска влада пристаје, да се важност тога уговора привремено продужи до краја ове године.

Утисак српског одговора у Бечу.

Извештај из Беча кажу, како у Бечу нису јако изненађени одговором српске владе, јер је још у суботу београдски аустроугарски посланик Форгач известио заједничку владу, какав ће бити тај одговор. У Бечу са одговором српске владе нису задовољни. Главна им је замерка, што није јасна политичка страна српског одговора. Надали се, да ће српска влада отворено изјавити, да ће променути своју досадању политику у босанско-херцеговачком питању Тога у српском одговору нема. Кажу, Србија се чини невешта, те се показује као да не зна, да њена окружна нота великим силама није задовољила Аустроугарску. Држе, да су на такво држање Србију подстакле изјаве с енглеске, француске и руске стране, да српска окружна нота задовољава. У Бечу су незадовољни и тиме, што српска влада у томе одговору даје савете аустријској и угарској влади, како да уреде ствар трговачког уговора у својим саборима. Ну у погледу трговачких питања ипак су прилично задовољни, јер из одговора српске владе виде, да Србија није посве противна непосредном преговарању са Аустроугарском. Ну највеће незадовољство у Бечу изазвало је то, што српска влада у своме одговору ништа не вели о наоружању своје војске, а камо ли да каже, да је вољна разоружати своју војску. Стога намеравају поново чинити кораке у Бечу. Држе, да ће за који дан посланик Форгач поново предати ноту Аустроугарске српској влади и којој ће главна реч бити о ратним припремама Србије.

Изјава барона Ерентала.

Аустро-Угарски министар спољних послова, барон Ерентал, још пре но што је стигао одговор српске владе, изјавио је пред више чланова аустријског сабора, како он у напред зна, да одговор српске владе неће бити јасан и да ће морати поново тражити разјашњења од српске владе. Ако Србија каквим насиљем или грубим понашањем не промене садањи положај, онда има наде, да ће се спор решити мирним путем. По свој прилици, да ће бити потребно, да монархија учини јачи војни притисак, али тиме не каже, да ће се морати прекорачити данашње мере. То би било потребно тек тада, ако би се Србија у политичком или војном погледу ставила на нападачки положај. Кад Аустроугарска поново затражи разјашњења у Београду, тада ће свакако и остале силе предузети сличан корак, а то ће олакшати споразум. До сада се није ништа тако десило, што би монархију одвратило од њене миљубиве политике Девиза аустроугарске дипломације је: мир и стрпљење.

Гласови о мобилизацији.

Услед бечких извештаја, да су у Бечу незадовољни са одговором српске владе, избили су гласови, да је наређена мобилизација четир војна кора у Угарској. Будимпештански листови кажу, да то не би било несхватљиво, али полузванични „Мађар Тудошито“ саопћава, да су ти сви гласови неосновани. Сва спорна питања су у рукама дипломата и са аустроугарске стране нису предузете никакве војне мере.

Одговор Аустроугарске српској влади.

Из Беча јављају, да ће се данас заједнички министар спољних послова Ерентал саветовати са министрима председницима, угарским Векерлом и аустријским Бинертом, шта да одговоре на српску ноту. Тај одговор уручиће посланик Форгач већ ових дана, јер у Бечу желе, да се положај расчисти за што краће време. Држи се, да ће Аустроугарска у томе своме одговору изјавити своје задовољство, што Србија хоће да преговара о трговачким питањима; а с друге стране упозориће српску владу, да није одговорила на главно питање Аустроугарске. Ако ни на ту ноту Србија не одговори јасно, онда ће Аустроугарска ставити Србији јасна и одређена питања и од одговора на ова зависиће даљи развој положаја.

Мађарски листови о положају.

„Мађарорсаг“ пребацује нашој дипломацији“, да није била довољно окретна, хитра при решавању данашњих заплета. Да се раније споразумела са Турском, Србија се не би могла наоружати, Француска не би имала прилике да помаже Турској, те не би могла чинити на њу ни притисак, да пропусти ратни прибор из Француске за Србију. Солунски официри висока положаја отворено су говорили, како се они, Турци, не морају оружати против Аустроугарске, њима је довољан бојкот, а оружање спровешће Србија. Наравно, Беч је далеко од Солуна, те нису могли знати у чему је турска тактика. Услед познате аустријске политике „одуговлачења“, дошли смо дотле, да је данас 150 хиљада редовне српске војске и

50 хиљада војника трећег позива наоружано најбољим Мауеровим пушкама, а 4 хиљаде јаких коња из Русије запрегнуто је пред српске топове. У крагујевачком арсеналу пак стоји 50 хиљада готових бомби за српске четнике. Ако томе додамо и црногорску војску од 50 хиљада момака, онда у случају да хоћемо да нападамо, морамо извести двапут толико војника. Уједињене српске војске не смемо ніпошто потцењивати. Србија, знајући да је спремна и да ће је помагати Русија, настојава данас да нас изигра. То аустријско одуговлачење данас је достигло свој врхунац и врти се у безизлазном вртлогу Новаковићеве владе. То је данашњи положај, у који је и нас Мађаре увукла бечка политика и свадила нас је са нашим пријатељима: Турцима и Србима. На Балкану смо и ми Мађари заједно са омраженим Швабом лили своју крв. Турчин нам је поново пружио деоницу помирења и врела би нам била жеља, да нам се приближи и српски сусед с којим нас везује толико славних историјских спомена. То приближење очекујемо у нади боље увиђавности, јер ми Мађари не можемо водити засебну сентименталну политику и опет ћемо доказати, да носилац круне св. Стевана може свагда рачунати на нас.

„Будапешти Хирлап“ пак истиче и доказује, да не тражи Србија рата, него је подстичу Русија и велике силе. Јасно је, каже, да немамо посла са заплетима балканске политике него европске. И први топовски пуцањ, ако га буде, изнеће пред свет врло сензацијона открића. Овде се ватром играју врло велика деца. Чија је ту рука умешана, чија је кућа у опасности и да ли ће изгорети онај, коме је намењено, данас је још рано о томе говорити.

Прашке демонстрације.

Ради „бумловања“ немачких ђака дошло је у Прагу у прошлу недељу до поновних демонстрација. Тако тамо траје већ пет месеци. Сваке недеље изиђу немачки „буршеви“ и изазивачки се шетају по најглавнијим улицама прашким. Али не увек исти. Јер многе немачке ђаке коштају те шетње неколико недеља лечења, па зато не доспу сваке недеље на „бумл“. — Ради блиских ускршњих празника није било много немачких штудената на овом последњем „бумлу“ од недеље. Али је зато било много полицаја, управо изашли су сви прашки полицаји, да чувају немачке „буршеве“. И да спрече и најмање противнемачке демонстрације. Поред свију полицајаца дочекали су Чеси ипак немачке штуденте чланове католичких удружења и мало их испрашили. Полиција је сурово растерала чешке демонстранте и многе од њих ухапсила. Колика је та полицијска суровост према Чесима најбоље сведочи овај пример: Један Чех ишао је са својим малим синчићем од 4 године и случајно запао међу демонстранте. Кад је свет почео бежати испред полиције, дете падне и тешко се озледи, јер су многи у оној гунгули и стали на њега. Један полицај дође до детета, подигне га и понесе у затвор Огорчени над оваким поступком врате се демонстранти одмах натраг и отму дете од овог суровог полицаја.

Словаци и рат.

Под тим насловом доноси „Мађарорскаг“ ову вест: Међу Словацима околине Нађмихаља овладао је страх од рата. Гомилама долазе у штедионицу и траже да им се врате улози. Штедионица је до сад исплатила преко сто хаљада круна, које су словачки ратари били у њу заложили. Свима уверењима да нема још ни трага рату словачки сељаци неверују. Изнеси се даље, шта их је навело, да поверују да је рат на прагу. Трговачка омладина у Нађмихаљу приредила је прошло недеље забаву. И по овдашњем обичају на високој мотци извесила је мађарску заставу, а на њој је било великим словима исписано, кад ће бити та забава. Сељаци су дошли у варош на недељни вашар, и непрестано погледали на ту заставу, која се у ваздуху високо лепршала и како нису знали мађарски да читају. то су поверовали једном шаљивчини, који им је рекао, да та зас ава значи да рат отпочиње. Сељаци су на то поврвили у новчани завод, да дигну своју тешку стечену оставину и склоне је на сигурније место.

Најстарији човек у Вршцу.

Читамо у „Родољубу“. Наш старина, отац врлопоштованог г. Арона Торбаровог још је потпуно здрав. Понекадкат се потужи да слабије види и чује, а по кадкад опет добро и чује и види. Ради мање кућевне послове а при том пије сваки дан литру вина Стари људи причаху да га знају да је за њиховог детинства он већ у велико човек био, и да се врло доцкан оженио. Како је он још из детињства овамо на занат т рбарски дошао, помреше му родитељи те се он овде и настанио. Г. Арон није никада очеве крштенице требао, па није ни знао колико му је ц у година. Сада пак добротом газда Младена Недића из Малог Бечкерека из места где се наш стари деда Милован родио добијамо овај извод из протокола крштених. Милун (не Милован) отац Ђука а мати Анђелина кум му је био Мирко Матић а бака (бабица) Јевросима Будишина. Рођен је 7 маја 1802. г. И тако ће стари деда Милован ове године да прослави своју 107. годину. Бог га поживио још много и дуго!

Жена осветник.

Из Призрена јављају: Пре неки дан дође чувени Алија Зулафић из Љубиња, у Горње Село средачке жупе код Рашида Бајровића из истог села тражећи од Рашида да му нађе или једну девојку или удовицу за жену. После дужег разговора, Рашид га понуди кавом као обично како се гост нуди Алија не само што није хтео попити каву, већ дохвати шољу с кавом и баци на земљу. У том и стом часу дохвати се револвера те опали на Рашида и рани га мало по челу. Жена Рашидова кад је то видела, потрчи са децом, ухвати Алију, ножем га прободе и на месту мртвог остави.

Време.

Према телеграфском извештају од 4. марта може се очекивати хладно местимично киша

Брзојави „Застави“.

Стигли 4. марта.

(Телефонски извештај нарочитог извештача „Заставе“).

Наставља се преслушање четвртог оптуженика Васе Лукача. Председник сената даје да се прочита познати „Привредников“ циркулар, а затим Лукачева коресподенција скроз приватне нарави. — На питања државног одветника о ситним ланчићима са сликом краља Петре, које је Лукач у своме дућану продавао, одговори оптужени, да му је те ланчиће натурио један бечки агент, Чивутин. Каже даље, како државни одветник није хтео да спомене да се у његовој радњи налазе и слике краља Фрање Јосифа.

После тога ставља на оптуженог нека питања бранитељ др. Хинковић, и констатује, да је само на једној страни оптуженице наведено три погрешна и неистинита исказа. А др. Поповић констатује, да је списима оптуженог Васе Лукача додан и један примерак „Привредника“, који је изишао, кад је Лукач већ био у затвору.

Државни одветник се извињава и каже, да је овај примерак „Привредника“ у забуни приложен Лукачевим списима.

Тиме је завршено преслушање Васе Лукача и у судницу улази пети оптуженик поп Никола Милић.

Милић изјављује, да није крив и да не разуме оптужницу. Председник га пита, зашто се православни држе српског имена, а не ће да прихвате крватско име. Милић на то цитира многа места Шишићеве историје, у којој се Србима признаје српски народни карактер Вели, да не зна ништа о каквим тајним састанцима, него зна једино за поузданичке страначке састанке, који су се одржали у биртији оптуженог Васе Лукача.

Име српско и барјак није никад пропагирао, јер то није потребно у народу српском пропагирати, јер је народ свестан свог српског имена и позна своја народна обележја. Кад му је председник предочио исказе сведока, који га терете, изјавио је, да не држи много до тих сведочења

Шурмин је у својој интерпелацији изнео, како је државни одветник Акурти за 200 круна добављао сведоке, па ко може држати штогод до сведочења таквих људи.

Каже да је био на конгресу српских земљорадничких задруга у Земуну, и да је 2 дана боравио у Београду. — Но пориче, да су чланови овдашњих српских земљорадничких задруга расправљали у Београду о балканском питању, како то изказује Настић. Кад је почео да разлаже историјат и сврху земљорадничких задруга, одузео му је претседник реч, против чега је бранитељ др. Хинковић уложио ништавну жалбу.

Државни одветник да је рад српских земљорадничких задруга у вези са радом на великосрпској пропаганди. Милић то пориче. Тиме је данашња расправа прекинута, а наставак одређен за сутрашњи дан.

Гласови о рату.

Беч. У добро обавештеним круговима тврде, да ће влада још једну последњу ноту упутити влади у Београду па ако не добије повољна одговора за 8 дана, онда нема више изгледа за мир.

Будимпешта. Поговара се, да ће се монитори ноћас кренути према Београду

Будимпешта Поговара се да су жупанијска звања добила налог да војне позивнице разашиљу, то би значило мобилизацију.

Будимпешта На овдашњој берзи је дерута. Кредитни папири нагло падају, жито јако скаче.

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Чудо од буквара.

„Поздравља вас, господине, ратар **Стеван Бељански** из **Стапара**, са салаша и јављам вам, да мој деран из оног другог буквара није могао да научи да чита, а из вашега за **три дана** научио је прву лексију, а сад ево за шест недеља дана већ је скоро ишчитао буквар до краја“. —

Ко ми пошаље поштанском упутницом **55 потура**, добија **Чудо од буквара** са плаћеном поштарином.

Ульма (Ulma, Temes m.)

Љубомир Јовановић
16 7 12 учитељ и управитељ.

Потребујем једног
СУВАЧАРА,

који говори српски и румунски и који се добро разумева око ватрењаче. Ступити може одма. Обратити се треба на **Светозара Јарковачког** у Долово (Торонтал). 2?5 1—1

КУЋА
на продају.

У устој има 6 станова и 1 шпецерајска трговина

Под бр: **Јазавачка ул 9 и Витковићева 16 и 14 бр**

288 1—1

ТРАЖИ СЕ
црквењак — певац.

Мартоношка српска православна црквена општина, тражи себи црквењака-певца, који ће дужан бити држати леву певницу.

Компетенти нека се лично пријаве 6. (19) марта о. г. када ће им се гласови пробати

Плата по погодби.

Мартоош, 24. фебруара (9. марта) 1909. г

Марко Еремић,
председник
Милорад Петаковић,
перовођа. 235 4—3

КУЋА

у Голубијево улици продаје се врло јефтино.

Ближа извешћа код

Браће Шварц
Нови Сад Рибља пијаца бр. 12.

Ту се може добити скоро нов апарат за точење пива по јефтину цену. 1?6 4—6

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.